

ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ СУМСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ У ПРОЦЕСІ ПОЗАНАВЧАЛЬНОЇ РОБОТИ

Поняття “культура” має значну кількість інтерпретацій, які визначаються концептуальними напрямками науково-дослідницького пошуку, кожний з яких відображає одну зі сторін людської культури як складного системного утворення.

Педагогічна наука відокремлює в цілісній культурі людини такі складові: розумова, естетична, правова, моральна, фізична, екологічна та інші, розглядаючи поліфункціональну складність людської культури в аспекті її всебічного формування.

Німецький вчений А.Баумгартен у XVIII ст. у своєму трактаті, який назвав терміном “естетика”, що означає “теорія почуттєвості”, дійшов висновку, що філософському осмисленню треба піддавати не тільки роботу розуму та волі, але й доцільність почуттів. Реальним змістом цієї теорії стали не загальні теорії чуттєвого сприйняття, а його ідеальна форма, його довершеність. Саме в цьому А.Баумгартен побачив сутність прекрасного. За його переконанням, найвище втілення прекрасне отримує в мистецтві і естетика постає філософією мистецтва.

У роботах сучасних педагогів поняття “естетична культура” є суперечливим та відрізняється в залежності від проблеми, що вивчається. Наприклад, М.А.Верб розуміє естетичну культуру як інтегральну особистісну освіту - сукупність якостей, виявлень, властивостей, які дозволяють людині повноцінно сприймати прекрасне та брати участь у його створенні. А його сутність - у наборі стереотипів ставлень до краси, готовність та здатність до художньо-естетичного виховання та творчості.

Л.Абрамова у своїй роботі “Виховання естетичної культури студентів в навчальному процесі” розглядає цей термін як частину культури суспільства і характеризує стан суспільства з точки зору його спроможності забезпечувати розвиток мистецтва та естетичних відношень. А сутність естетичної культури не в наявності набору стереотипів відношення до краси, а у готовності і здатності до естетичного сприйняття, переживання, творчості.

Виховання гармонійно розвиненої особистості засобами мистецтва розглядали ще древні філософи - Конфуцій, Піфагор,

Аристотель та інші. Важливе значення проблеми естетичного виховання надавали і в російській школі. Видатний педагог П.П.Блонський, який очолював Академію соціального виховання, говорив: *“Нового вчителя треба готувати по-новому”*. В Академії естетичне виховання виступало невід’ємною частиною освіти. Тут були організовані студії образотворчого мистецтва і художнього читання та студії музики. Музичні і образотворчі студії, які є прототипами гурткової роботи, не ставили собі за мету навчити студентів грі на музичних інструментах або малюванню.

Пізніше до поняття *“естетичної культури”* як вміння пізнавати, розуміти та оцінювати *“прекрасне”* додається ще більш широке поняття - вміння відтворювати та передавати мистецтво, тобто творчо-артистична діяльність, яка є новою складовою естетичної культури людини.

Тема зв’язку навчання та позанавчальної роботи розглядається у роботах А.Г.Петрова, який вважає, що чим вище якість освіти у вищому навчальному закладі (ВНЗ), тим більш активно студенти беруть участь у громадському житті учбового закладу. З іншого боку, різноманітна позанавчальна робота є однією з важливих *“передумов”* успішного навчання. Якщо у ВНЗ студент знаходиться поза сферою цілеспрямованого естетичного впливу, то наслідком цього буде нетворче, одноманітне проведення вільного часу. На сучасному етапі робота у цій сфері в основному зводиться до програмного вивчення навчальних курсів *“культурологія”*, *“естетика”* та інших предметів гуманітарного циклу, які на аудиторних заняттях викладаються у невеликому обсязі, а у позанавчальній роботі - до екскурсій у музеї та відвідування театрів. У зв’язку з цим, питання організації ефективної позанавчальної роботи у сфері формування естетичної культури студентів стає особливо актуальним. Важливого значення набуває це питання також у зв’язку зі вступом України до Болонського процесу та переходом на кредитно-модульну технологію організації навчального процесу, яка передбачає підвищення ролі самостійної та позанавчальної роботи студентів.

Важливою умовою, яка забезпечує вплив на формування естетичної культури, є вибір ефективних форм та методів організації позанавчальної роботи. У структурі ВНЗ України функціонують студентські клуби та відділи позанавчальної роботи. На прикладі студентського клубу СумДУ ми маємо змогу продемонструвати основні форми роботи зі студентами у позанавчальному процесі та

їх вплив на формування естетичної культури. За кількісною характеристикою ці форми ми класифікуємо як масові і камерні.

У СумДУ за денною формою навчається близько 7 тис. студентів. Дуже складно охопити таку кількість студентів, залучити їх до участі у мистецькій діяльності. Протягом навчального року студентським клубом та відділом позанавчальної роботи було проведено близько 90 культурно-масових заходів. Перелічимо деякі з них:

- театралізовані свята: *“Посвята першокурсників у студенти”*, *“Прощання з Alma Mater”*;
- концертні програми до календарних свят: *“8 Березня”*, *“День захисника Вітчизни”*, *“День науки”*, *“День студента”*;
- конкурсні програми: *“Золотий інтеграл”*, *“Міс та містер СумДУ”*, фахові конкурси (читців, вокалістів тощо), *“Сезони студентської моди”*, ігри КВК;
- фестивалі: *“Студентська весна”*, рок-фестивалі;
- тематичні вечори відпочинку: *“Вечір романсу”*, *“У світі музики”*, *“Тетянин день”*, *“День Св. Валентина”*;
- театральні вистави: спектаклі студентського театру *“Арлекін”*, капусники;
- спортивно-розважальні заходи: *“Веселі старти”*, *“А ну-мо, хлопці”*;
- заходи національно-патріотичної направленості: *“Свято української символіки”*, *“Свято рідної мови”*, *“День прапора”*;
- міжнародні свята за участю іноземних студентів.

Однією з камерних форм є робота гуртків художньої самодіяльності та клубів за інтересами. У СумДУ працюють:

- жіночий, чоловічий та джазовий вокальні ансамблі - створені зі студентів різних факультетів, які не мають спеціальної музичної освіти. До репертуару входять твори вітчизняних та зарубіжних авторів, в основному сучасних. На заняттях колективів проходять прослуховування та обговорення творів Чайковського, Глінки, Бізе та інш. світових класиків. Учасники джазового вокального ансамблю оволодівають навичками академічного співу, виконанням творів з використанням спеціальних джазових прийомів;
- інструментальний ансамбль - учасники колективу, в основному, мають початкову музичну освіту;
- хореографічні колективи - ансамблі бального, народного, сучасного та спортивного танцю *“Брейк-данс”*;
- театральна студія *“Арлекін”* - у 2006 р. пройшла прем'єра

першого спектаклю “*Шлях довжиною в життя*”, де поєднувалась гра студентів-акторів, музичне оформлення та відеоматеріали;

- КВК - студія - команди КВК та студентський театр імпровізації;

- літературно-творча майстерня, де збираються студенти, які мають здібності до написання віршів та прози;

- клуб історичного фехтування - студенти вивчають історію, виготовляють костюми, макети штандартів лицарських орденів, зброї тощо.

Основним завданням роботи гуртків художньої самодіяльності є залучення студентів до творчості, виявлення та розвиток творчих здібностей, вивчення і розуміння творів мистецтв. На підготовчому етапі учасники колективів оволодівають теоретичними знаннями та вміннями, розвивають практичні навички виконання, вчать сприймати, розуміти та передавати мистецький матеріал. Під час занять формується артистична культура як аспект мистецької культури. Результатом підготовчого етапу є презентація (показ художнього твору глядачеві). На цьому етапі камерна форма роботи якісно перетворюється на масову.

У роботі задіяні два об'єкти: артист і глядач. Артистична і сприйняттева культура у сукупності складають поняття “*мистецька культура*”. Без фактору артистичного не здійснюється сприйняттевий, а без глядацького не має сенсу артистичний. Діяльність учасників гуртків направлена не тільки на пізнання мистецтва і вдосконалення свого рівня його сприйняття, а й на передачу, донесення “*прекрасного*” до глядача (слухача). За допомогою засобів мистецтва формуються такі риси особистості, ознаки яких виходять за межі поняття “*естетична*” чи “*музично-естетична культура*”.

Виходячи з цього, пропонуємо використовувати термін “*мистецька культура*” - розуміння “*прекрасного*”, чуттєве сприйняття мистецтва, прагнення до творчої артистичної діяльності, володіння навичками виконавської майстерності, знання мистецької спадщини, рівень естетичного смаку та духовних потреб.